

Plukovník Ing. Josef Němec, CSc.,
plukovník gšt. Ing. Vladimír Karaffa, CSc.,
plukovník Ing. Karel Janíček, CSc.

POŽADAVK. 602

Požadavky a problémy vedení operací Armádou ČR v rámci koaličního uskupení

Současné bezpečnostní prostředí České republiky je produktem období postupného začleňování ČR do celoevropských bezpečnostních struktur. Vojenská strategie naší země dočasně předpokládá řešení všech úkolů při zajišťování suverenity a územní celistvosti státu bez pevně vymezených mezinárodních návazností. Současně ukládá vytvářet podmínky pro zapojení AČR do vojenských struktur NATO. K tomu je nutné zajistit interoperabilitu s ostatními armádami NATO, zejména v oblasti strategie a operačního umění. Důsledné rozpracování těchto oblastí vojenství vytváří rámec pro řešení dalších technických a technologických problémů.

Vývoj bezpečnostní situace však může vést i k situacím, kdy Česká republika ještě nebude členem NATO, a přesto bude v zájmu naší republiky podílet se na řešení krizových situací, jako tomu bylo například v případě začlenění našich jednotek do sestavy spojeneckých vojsk ve válce v Perském zálivu, při plnění úkolů UNPROFOR i při současném vyslání vojsk do sil IFOR.

Požadavky na naše členství v NATO nejsou v dostatečné míře doposud podepřeny propracovanými opatřeními v oblasti vojenské teorie a praxe. Je jen obecná představa o tom, jak by vyčleněné síly AČR působily v rámci koaličního uskupení. Koncepce restrukturalizace a vyzbrojování naší armády musí být podepřena zdůvodněnými argumenty; ty doposud nejsou úplné. Není ani ucelená představa o požadavcích na infrastrukturu teritoria ČR, která by měla zabezpečit činnost koaličních uskupení na našem území. Tento článek by měl být prvním, který se snaží tuto problematiku na stránkách vojenského odborného tisku řešit. Domníváme se, že by se mohl stát východiskem pro teoretické rozpracování problému ve všech oblastech vojenského umění.

Základní východiska a všeobecná ustanovení

Pojem *koalice* je používán v různých oblastech společenského života. Z vojenského hlediska je koalice účelovým spojenectvím dvou nebo více států k dosažení postupu při řešení mezinárodních politických, ekonomických, vojenských a jiných problémů.

Jako synonymum se často používá pojem *aliance*. Dle [2] je aliancí spojenectví na základě uzavřených oficiálních smluv mezi dvěma nebo více státy k dosažení společných dlouhodobých cílů. Je sdružením suverénních států na základě přijatého mezinárodního smluvního aktu k naplnění politických, ekonomických nebo obranných cílů. Vyznačuje se předáním části suverenity do rukou společných orgánů aliance a koordinací úsilí v určité oblasti (např. vojenské). Účastnické státy mohou své závazky v případě ohrožení svých zájmů zrušit.

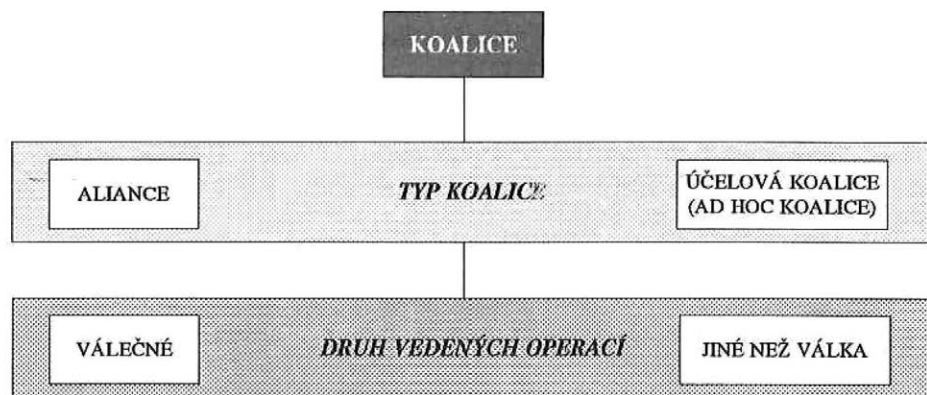
Pojem koalice je tedy volnější; koalice může, ale nemusí být podepřena mezinárodně uznávanou smlouvou.

Účelem koalic a aliancí je zvětšit počet ozbrojených sil pro vedení společných operací, snížit náklady jejich rozdělením mezi státy a zvýšit legitimnost strategických cílů.

Žádné dva státy nemají přesně tytéž důvody pro vstup do koalice. Kromě toho se motivace každého státu vyvíjí a mění v souladu s jeho národními zájmy a dalšími národními i mezinárodně-politickými souvislostmi. Proto jsou vztahy mezi členskými státy koalice často velmi rozmanité a vycházejí i z nezveřejňovaných dílčích národních cílů, zájmů a zvláštností. Úspěšná koalice však musí mít základní vztahy podřízeny společně deklarovanému cíli.

Pro operace vedené v rámci koalice se v poslední době vžil pojem *mnohonárodní operace*. Vychází se ze zkušeností posledních šesti let, zejména z operace *Pouštní štít* a *Pouštní bouře* ve válce v Perském zálivu a rovněž z humanitárních operací vedených pod hlavičkou OSN. Na operacích se podílely státy, které nejsou ve společné koalici na aliančních principech, přesto společně úspěšně plnily krátkodobé úkoly.

Vzhledem k typu, cílům a úkolům lze koalice členit na *aliance* a *účelové (ad hoc) koalice* (obr. 1).

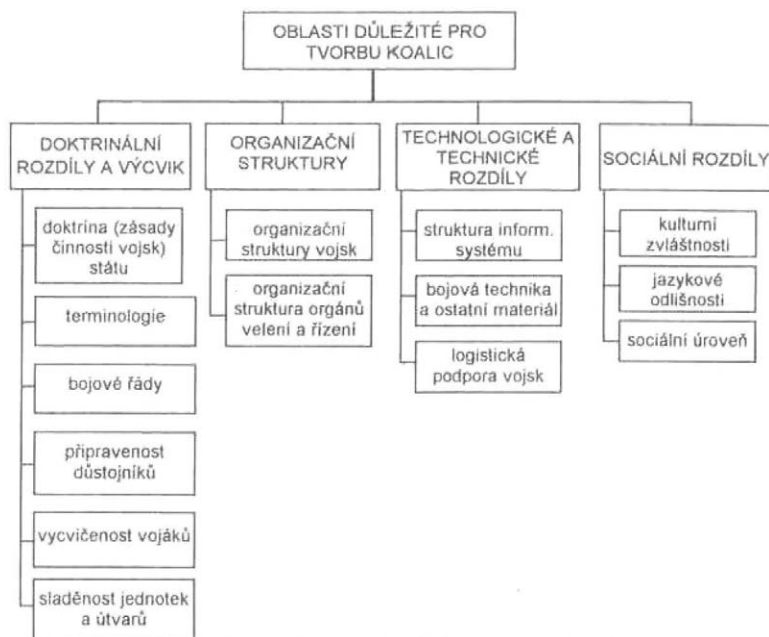

Obr. 1: Obecné členění vojensko-politických koalic

Bez ohledu na strukturu a počty mají jednotlivé národní ozbrojené síly koalice podobné charakteristické rysy, které jim umožňují vést společné operace. Nezbytnou povinností členských států koalice je budovat tu část svých ozbrojených sil, kterou vyčleňují pro účely koalice tak, aby byla schopna vést společné operace s ostatními ozbrojenými silami členských států. Z tohoto pohledu lze rozlišit několik stupňů vzájemné slučitelnosti a operační součinnosti:

- slučitelnost a zaměnitelnost (kompatibilita a interchangeability) techniky a materiálu,
- operační součinnost (interoperability) sil a prostředků,
- stejnost (commonality) systémů velení a řízení, komunikačních a informačních systémů,
- jazyková způsobilost.

Rozdílnost jednotlivých národních ozbrojených sil vyplývá z historických souvislostí, kulturních zvláštností, geostrategické polohy i z ekonomické síly států. Koaliční spojení lze definovat z pohledů uvedených na obr. 2:

Obr. 2: Oblasti důležité pro tvorbu koalic

Česká republika se může v budoucnu stát členem různých koaličních uskupení:

- NATO,
- účelová (ad hoc) koalice,
- jiný celoevropský (celosvětový) bezpečnostní systém.

Armáda České republiky musí být připravena v rámci těchto koalic na všechny druhy operací, tak jak jsou uvedeny na obr. 3 a 4.

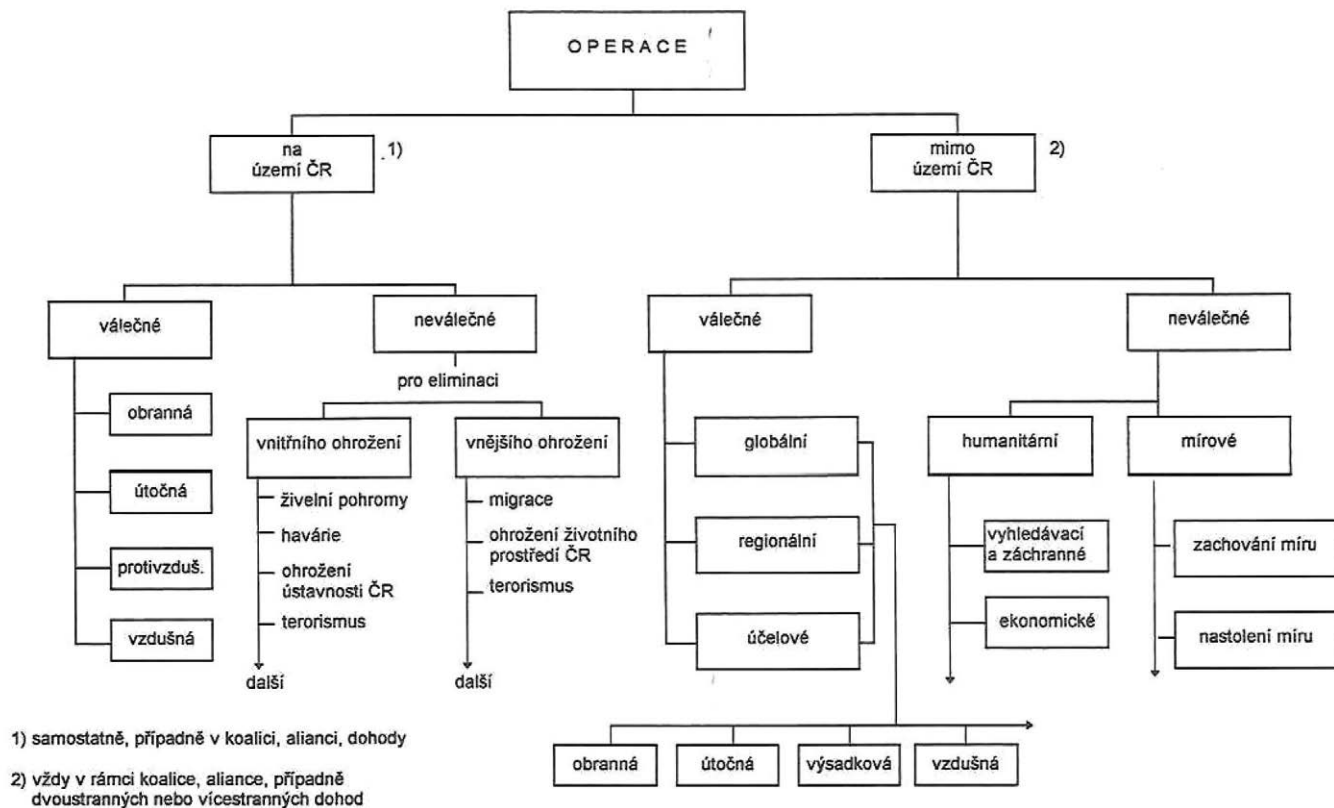
Deklarovanou snahou ČR je stát se členem celoevropských struktur. Většina těchto institucí má i bezpečnostní dimenzi. Proto každá instituce se může stát základem budoucí koalice.

Evropská bezpečnostní struktura je tvořena řadou institucí, které se angažují při řešení závažných problémů evropské bezpečnosti.

K těmto strukturám v současnosti patří:

- Organizace spojených národů (OSN),
- Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE),
- Evropská unie (EU),
- Západoevropská unie (ZEU),
- NATO.

Vzájemné vztahy a různé role těchto organizací v rámci tohoto systému se v současnosti postupně konsolidují, upravují a prohlubují. Vzniká určitá forma funkční spolupráce všech těchto prvků evropské bezpečnostní struktury. Pochopení současného smyslu a cíle

Obr. 3: Členění operací

jednotlivých prvků je důležité pro vytvoření koaličních (dočasných) uskupení států při přípravě i vedení společných operací.

Cílem naší zahraniční politiky je podílet se na budování stabilní a bezpečné Evropy 21. století. Ať se institucionálně bezpečnostní systém vyvine jakýmkoliv způsobem, je velmi pravděpodobné, že bude založen na Severoatlantické alianci.

Zásady přípravy a vedení operací

Vypracování zásad přípravy a vedení operací lze řešit z různých pohledů. Náš tradiční pohled, který vycházel ze zásad platných ve Varšavské smlouvě, striktně řešil vyčlenění vojsk (početně i územně) pro koaliční strategickou operaci. To je i důvod, proč se někdy ozývají i hlasy řešit budoucí koaliční začlenění AČR analogickým způsobem jako v minulosti. Očekává se totiž, že řešení přípravy a vedení koaličních operací pro nás znamená pouhé převzetí úkolu - tentokrát od jiného vedoucího státu (nebo organizace). Příslušné orgány AČR pak pouze rozpracují účast v obraně nebo útočné operaci, a to v prvním nebo druhém sledu strategického uskupení NATO nebo jiné koalice.

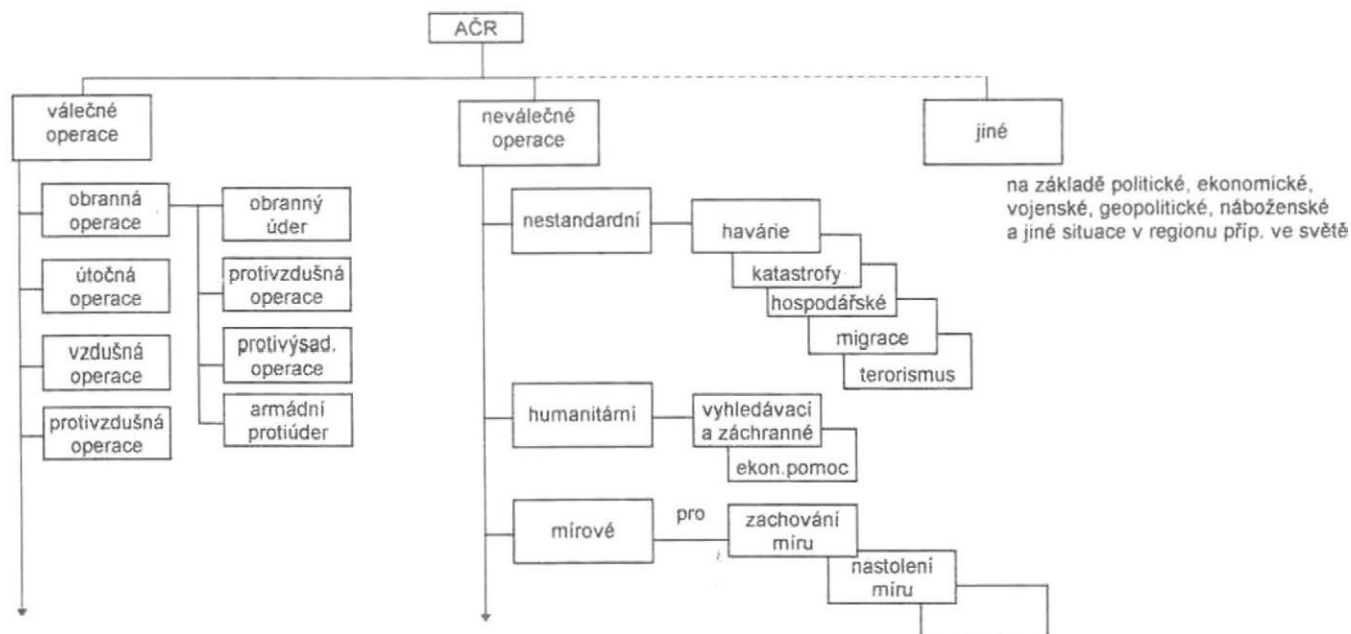
Tento zjednodušený přístup **nemůže být uplatněn** z několika důvodů:

- ▲ Varšavská smlouva byla koalice, kde jednotlivé státy nemohly uplatňovat své národní zájmy; koalice byla chápána jako monolit, jehož cíle byly pro ostatní státy pevně stanoveny;
- ▲ současné koalice v rámci evropské bezpečnostní struktury považují svébytnost a suverenitu každého státu za základní princip;
- ▲ ozbrojené síly ČR nejsou interoperabilní s ozbrojenými silami ostatních vyspělých demokratických států Evropy, USA a Kanady v řadě základních oblastí; jsou to zejména:
 - teorie použití sil a prostředků, včetně základní terminologie,
 - systémy velení a řízení vojsk a zbraní,
 - systémy logistické podpory,
 - některé technické a technologické difference,
 - jazyková nepřipravenost velitelského sboru;
- ▲ neexistuje společné konkrétní ohrožení, a tím i jednoznačně definovaný protivník; nelze proto použít zásady koaliční bojové činnosti původně vytvořené pro bojovou činnost ozbrojených sil NATO proti možné agresi států Varšavské smlouvy.

To jsou důvody, proč řešení daného problému musí začít od **vytvoření předpokladů** pro společné, koaliční operace. Opomineme-li politické předpoklady, které jsou základní, je nutno se zabývat především interoperabilitou, případně užší slučitelností AČR s přístími možnými koaličními partnery.

■ Doktrinní rozdíly

Pojem *doktrína* se v pojetí různých států značně odlišuje. Podle našeho tradičního pojetí byl pojem doktrína chápán jako souhrn názorů státu na zásadní otázky obrany a armády v aktuálních mezinárodních politických podmínkách. Toto pojetí se již v našich podmínkách nepoužívá, ale problém není doposud uspokojivě vyřešen.

Obr. 4: Použití vojsk AČR v operacích (samostatně – v rámci koalice)

V terminologii NATO a zvláště v americké terminologii je tento pojem chápán ve spojení se základními principy, podle kterých vojenské síly řídí svou činnost ve prospěch dosažení cílů. Doktrína je pro velitelské orgány závazná, ale při aplikaci vyžaduje tvůrčí přístup.

Pojem doktrína lze chápat v pojetí NATO, které definuje a hovoří o operační doktríně, taktické doktríně, doktríně pozemních nebo vzdušných sil apod.

Rozdílnost definic tohoto pojmu předznamenává terminologický nesoulad v řadě dalších s tím souvisejících termínů a oblastí. Vedení společných koaličních operací vyžaduje operační součinnost velitelů a štábů. Daleko zásadnější je však schopnost velitelů národních kontingentů přesně pochopit a plnit rozkazy velitele mnohonárodních sil. Proto jsou jednotná terminologie v oblasti vojenské teorie a používání jednotného jazyka v rámci mnohonárodních operací zásadním problémem velení vojskům a jejich řízení.

Vzhledem k odlišným historickým souvislostem a specifickým podmínkám jednotlivých států koalice není pravděpodobné, že bude dosažena identická terminologie. V této oblasti je však nezbytný určitý stupeň kompatibility:

- a) strategických (doktrinálních) zájmů a principů jednotlivých států,
- b) hlavních zásad bojových řádů a ostatních předpisů a pomůcek pro činnost vojsk,
- c) používané terminologie v teorii a praxi vojsk,
- d) jazykových znalostí velitelů a příslušníků štábů.

AČR je v současné době v situaci, kdy většina polních předpisů je stále poplatná principům bojové činnosti platným pro bývalou Varšavskou smlouvu. Československá armáda plnila specifickou úlohu ve strategickém uskupení. Respektovala sovětskou vojenskou doktrínu a principy, jejichž základ je ve zkušenostech z druhé světové války. Hlavním rysem byla přísná centralizace velení na všech úrovních, jejímž **důsledkem byly malá iniciativa podřízených, dále důraz na útočnou bojovou činnost, lineárnost bojových sestav a schematicnost myšlení velitelů a štábů.**

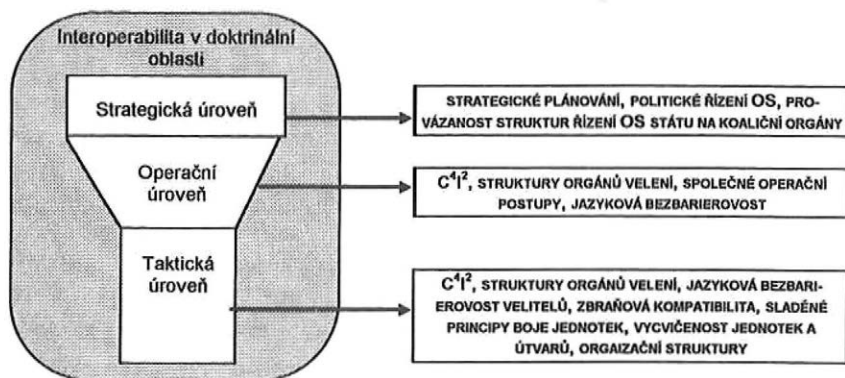
Tzv. západní vojenské myšlení vychází z principů americké doktríny FM-100-5 (Operations), která je přijímána všemi armádami členských států NATO. Hlavním rysem je důraz na aktivitu a iniciativu velitelů všech stupňů, vedení bojové činnosti na celou hloubku sestavy protivníka a synchronizace činnosti na všech úrovních.

Operační předpis (Příprava a vedení obranné operace - Všeob-P-6), přestože je to **první polní předpis od roku 1939, který je původní** (dosavadní byly v podstatě sovětské překlady), *je zpracován pro současné potřeby AČR, ne pro předpokládané koaliční operace.* Největší interoperability je dosaženo v oblasti velení a řízení, zejména v metodice plánování operací a dokumentaci. Jedním ze základních kritérií při zpracování předpisu bylo vyhnout se překážkám, jež by se později při přepracování předpisu do podmínek koalice projeví jako nepřekonatelné.

Polní taktické předpisy se po období zkoušek u vojsk připravují k vydání. Protože byly zpracovány v návaznosti na operační předpis, lze je charakterizovat podobně.

Odborné polní předpisy pro jednotlivé druhy vojsk jsou ve stadiu zpracování návrhů. Musí vycházet ze základních polních předpisů, mohou však v dílčích oblastech důsledněji sledovat standardy NATO. V této oblasti lze řešit jednotlivá opatření velmi konkrétně, podle známých 12 cílů interoperability pro léta 1995-1997.

Při posuzování interoperability v doktrinální oblasti je aktuální zkoumat, na které úrovni musí být interoperabilita vyšší a kde ji lze pominout či více zdůraznit vlastní specifické podmínky. Tato závislost je v obecné rovině vyjádřena na **obr. 5.**

Obr. 5: Požadavky na interoperabilitu s koaličními partnery v doktrinní oblasti

Ze schématu je zřejmé, že největší míra interoperability v doktrinní oblasti musí být na strategické úrovni. Na taktické úrovni se vyžaduje větší míra kompatibility v oblastech, které realizují doktrinní zásady, samotné zásady boje se mohou odlišovat. To platí zejména tam, kde nedochází k přímému vzájemnému kontaktu mnohonárodních sil. Důležitá je úroveň sil AČR v koaličním uskupení. Např. při vyslání jednotky v síle prapor je za operační úroveň možno považovat již štáb praporu. V případě, že prapory budou plnit úkoly v sestavě brigády, budou požadavky na interoperabilitu praporů odlišné.

■ Terminologie a jazyková kompatibilita

Vzájemné porozumění při přípravě a vedení koaličních operací neznamena pouze jazykovou jednotnost (v NATO anglický jazyk), ale především jednotné chápání používané terminologie. Hlubku obtíž je možno názorně uvést při zavedení nových situačních značek na grafické dokumenty. Ukazuje se, že nelze novými značkami vyjádřit všechno, co velitelé a štáby na mapách vyjadřovali značkami starými. Podmínkou pro plné zavedení nových situačních značek je změna stylu a metod práce velitelů a štábů, řady návazných termínů a změna některých taktických a operačních zásad.

Řadu termínů NATO nelze v současné době z angličtiny do češtiny a českých výrazů do angličtiny ani přeložit.

Řešení je v tomto případě jediné - přizpůsobit se terminologii NATO, ale řešení není pouze ve zpracování terminologického slovníku. Je nutné přetvořit samotnou vojenskou teorii, na základě které se zpracují odpovídající předpisy. Složitost problému spočívá v jeho internacionálním charakteru. Je zřejmé, že nová vojenská teorie se nemůže vytvořit převzetím nějaké „dokonalé doktríny“, např. FM-100-5. Musí vzniknout jako syntéza zkušeností všech koaličních partnerů. Tento proces probíhá v rámci Pfp, kde je snaha vytvořit široký zpracovatelský tým, který by zabezpečil koordinaci vývoje vojenské teorie, včetně terminologie.

Aktivní znalost anglického jazyka maximálním počtem velitelů a příslušníků štábů je nezbytnou podmínkou přípravy a vedení mnohonárodních operací. V našich podmínkách bude vždy značná část vojáků, kteří angličtinu nebudou ovládat. Proto je důležité stanovit požadavky na jazykovou připravenost na jednotlivých funkcích. Maximální požadavky

budou na úrovních styku s vojsky jiných armád nebo ve společných mnohonárodních orgánech. Dokonalé jazykové znalosti se budou vyžadovat na místech velení při překladu rozkazů, hlášení a informací, předávaných na koaliční mnohonárodní úrovni.

Pro přípravu velitelů a štábů všech stupňů se jeví několik forem přípravy:

- a) ve vojenských školách v ČR připravenými domácími nebo i zahraničními lektory:
 - v základní vojenské školní přípravě (na vojenské univerzitě),
 - v akademických a dalších speciálních kurzech;
- b) v zahraničních školách a zařízeních:
 - států koaličních partnerů,
 - pod společným koaličním řízením;
- c) stážemi důstojníků u jednotek a útvarů států koaličních partnerů;
- d) společnými cvičeními všech druhů a úrovní;
- e) rozvojem neformálních vztahů mezi příslušníky ozbrojených sil (např. organizováním společných dovolených, stálou vojenskou spoluprací útvarů a svazků apod.).

■ *Výcvik*

Nejúčinnější výcvik jednotek, útvarů a svazků pro mnohonárodní koaliční operace je společný mnohonárodní výcvik. Ten by v našich podmínkách měl být vyvrcholením výcviku pro mnohonárodní operace. Z tohoto pohledu lze organizovat:

- a) plošnou přípravu a výcvik všech jednotek a útvarů AČR k mnohonárodním operacím,
- b) cílený výcvik těch vybraných jednotek a útvarů, u kterých se předpokládá jejich zapojení do mnohonárodních operací, a to:
 - výcvikem jednotlivců i menších jednotek ve speciálních výcvikových střediscích na území ČR nebo mimo její území (ve speciálních střediscích mnohonárodních sil nebo u útvarů a svazků jiných států - členů koalice),
 - účastí na koaličních cvičeních.

Tematika výcviku je závislá na charakteru budoucích operací. Smyslem výcviku je připravit vybrané jednotky pro plnění úkolů v následující konkrétní operaci. V případě, že se žádná operace nepřipravuje, je výcvik zaměřen na sladění s jednotkami možných koaličních partnerů.

Struktura ozbrojených sil

Význam vhodné struktury ozbrojených sil začleněných do koaličního uskupení je závislý na druhu plánované operace. Národní ozbrojené síly by měly mít takovou organizační strukturu, jež by zabezpečila:

- ▲ požadavky koaličního velení na co nejrychlejší začlenění národních útvarů a svazků do koaličního uskupení, s plnou mírou soběstačnosti k mnohonárodní operaci mimo území vyčleňujícího státu,
- ▲ ochranu a obranu teritoria vlastního státu po odchodu vojsk vyčleněných pro koalici,
- ▲ logistickou a další podporu vojsk vyčleněných k mnohonárodní operaci. Tato podpora je organizována z území vyčleňujícího státu.

Základní principy výstavby ozbrojených sil lze formulovat takto:

- ◆ **Ekonomičnost.** Počty ozbrojených sil, jejich výzbroj a vybavení tvoří kompromis mezi možnostmi státu, požadavky koaličního velení a dalšími potřebami státu kladenými na ozbrojené síly.
- ◆ **Modernost.** Jak organizační členění vojsk, tak i jejich výzbroj a vybavení vyhovují požadavkům moderní bojové činnosti a předpokládaného úkolu v rámci koaličního uskupení.
- ◆ **Interoperabilita.** Organizační členění vojsk, jejich výzbroj a vybavení jsou v nezbytné míře schopny operační součinnosti s vojsky ostatních členů koalice.
- ◆ **Dobrovolnost.** Do vojsk vyčleňovaných k plnění koaličních úkolů začleňovat přednostně dobrovolníky.
- ◆ **Flexibilita.** Struktura ozbrojených sil musí zabezpečit jakékoliv požadavky na jejich činnost (doktrinální pružnost). Základem organizační struktury vojsk by měly být malé útvary s maximálním stupněm soběstačnosti, schopné přizpůsobivosti a modularity, které je možno podle potřeby stavebnicovým (mozaikovitým) způsobem slučovat do větších organizačních celků. Dalším požadavkem je schopnost ozbrojených sil působit jak ve válečných operacích, tak i v operacích jiných než válka.
- ◆ **Soběstačnost.** Útvary musí mít ve své sestavě prvky podpory a zabezpečení, jež jim umožní co nejdříve plnit úkoly mimo vlastní území, při zachování požadované mobility a bojeschopnosti.
- ◆ **Strategická mobilita.** Síly a prostředky předurčené k činnosti v rámci koalice musí být schopny v krátkém čase zahájit svou činnost v jakémkoliv prostoru. Tento požadavek předpokládá nejen vhodnou organizační strukturu, připravenost, odpovídající druh výzbroje a výstroje, ale rovněž i prostředky strategické přepravy.
- ◆ **Společná činnost různých druhů vojsk.** Mnohonárodní operace jsou mimo jiné charakterizovány společným působením sil a prostředků na zemi, ve vzduchu a na moři. Proto i ta část AČR, která bude předurčena k činnosti v rámci koalice, musí být schopna účinně se podílet na koaličních operacích pozemních vojsk a vzdušných sil.

Výstavba ozbrojených sil z hlediska potřeb plnění koaličních úkolů má řadu limitů:

- ◆ Velikost ozbrojených sil je závislá na počtu osob ochotných sloužit v ozbrojených silách a zejména na finančních možnostech státu.
- ◆ Vzdálenost a doba činnosti vyčleňovaných vojsk od vlastního teritoria je závislá na kapacitě logistiky, zejména na dopravních možnostech.
- ◆ Množství sil vyčleňovaných pro plnění koaličních úkolů je závislé na tom, zda jsou tyto síly složeny z profesionálů, nebo z vojáků s povinnou vojenskou službou (konskripční povinností).

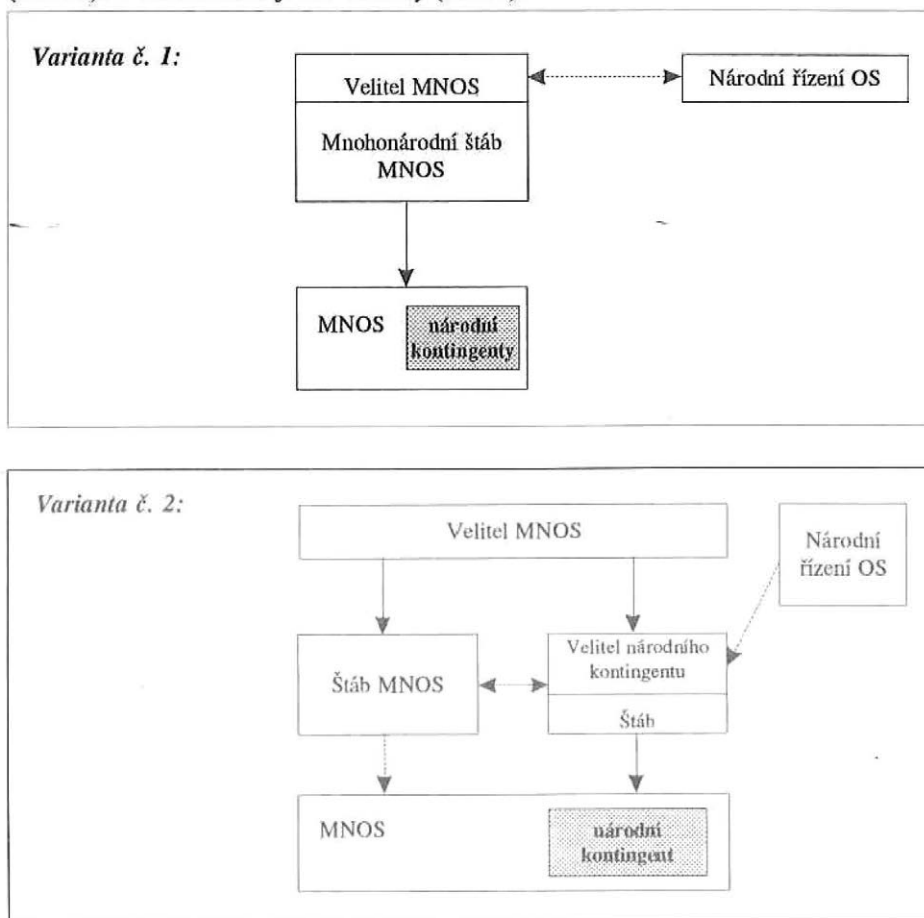
Tyto obecné principy a omezení mají plnou platnost i v podmínkách AČR. Proces výstavby ozbrojených sil bude zřejmě delší než proces úplného začlenění do koaliční struktury. Je proto nutné stanovit základní styčné body interoperability, nebo přijmout dočasné náhradní řešení. Není bezpodmínečně potřebné a ani možné mít 100% kompatibilitu zbraňových systémů nebo organizačních struktur.

V rámci AČR je potřebné pro plnění předpokládaných úkolů provést kalkulaci sil a prostředků, jež je možno vyčlenit:

- k ochraně a obraně teritoria,
- k zabezpečení operace (včetně koaličních mnohonárodních sil) v případě, že bude vedena na území ČR,
- k zabezpečení operace v případě, že bude vedena mimo území ČR, ale v prostoru předpokládané činnosti koalice,
- k zabezpečení operace v případě, že bude vedena mimo území ČR a mimo prostor předpokládané činnosti koalice.

Tato kalkulace by měla být základem pro optimalizaci organizačních struktur AČR.

Relativně samostatnou oblastí je organizace prvků velení a řízení vojsk. Ta je rovněž závislá na cílech operace a pravomocích velitele mnohonárodních ozbrojených sil (MNOS). V zásadě existují dvě varianty (obr. 6):

Obr. 6: Varianty řízení vojsk v mnohonárodní operaci

Organizační struktura orgánů velení by měla zabezpečit co nejjednodušší způsob velení a řízení vojsk a zároveň udržet nezbytnou národní kontrolu nad ozbrojenými silami.

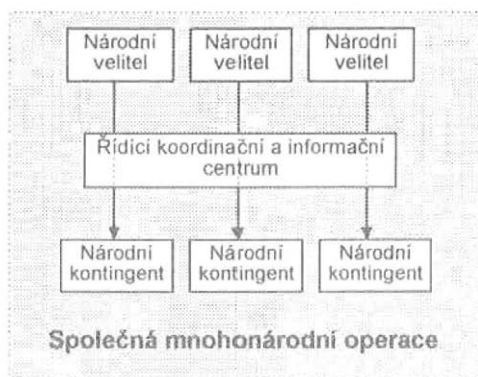
Velení a řízení

Velení mnohonárodním silám při koaliční operaci má z hlediska obecných principů velení a řízení mnoho zvláštností. Jejich obecným jmenovatelem je skutečnost, že na společné operaci, s jednotnými cíli, se podílí kontingenty několika států, které však po celou dobu přípravy a vedení operace uplatňují nezadatelné právo na svou suverenitu. To znamená, že před světovou veřejností, po celou dobu, jsou příslušníci vyčleněného národního kontingentu občany dané země.

To je důvod, proč při mnohonárodních operacích vystupuje hlavní požadavek zachovat jednotu úsilí všech zainteresovaných orgánů. Každý národ, i přes alianční závazky, prosazuje své národní zájmy, které se mohou v průběhu operace vyvíjet a měnit. Složitost je rovněž v provázanosti vojenských a politických aspektů, veřejného mínění a nevládních organizací (Červený kříž, Hlavní úřad OSN pro uprchlíky apod.).

Každá operace má své zvláštnosti, proto lze jen obtížně vyspecifikovat obecně platná pravidla. Ze zkušeností nejnovější historie však lze definovat tři typy velení a řízení operace:

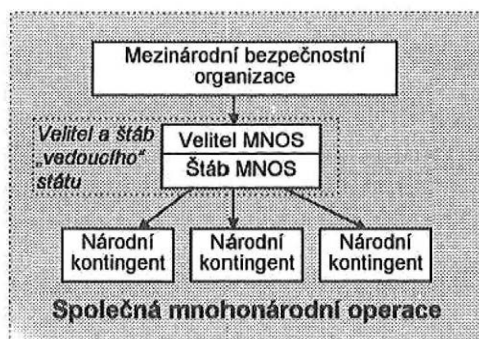
a) *Paralelní velení a řízení* je charakteristické sladěním působením kontingentů různých národů s vlastním velením v jedné operaci. Schematicky je to znázorněno na obr. 7.

Obr. 7: Schéma paralelního způsobu velení a řízení při mnohonárodních operacích

b) *Velení a řízení „vedoucím“ státem* je charakterizováno soustředěním většiny pravomocí u velitele a štábu, který je z pověření OSN (nebo jiné nadnárodní kolektivní bezpečnostní organizace) vytvořen z orgánů „vedoucího“ státu. Národní kontingenty se svými veliteli plní úkoly v podřízenosti velitele a ostatních orgánů velení a řízení takového „vedoucího“ státu (obr. 8).

c) *Integrované velení a řízení* je charakterizováno vytvořením společných integrovaných štábů, které vypracovávají veliteli MNOS podklady pro rozhodnutí na základě širokého všenárodního konsenzu. Tento způsob je z hlediska uplatnění národních zájmů

Obr. 8: Schéma velení a řízení „vedoucím“ státem při mnohonárodních operacích
nejvýhodnější, je vhodný pouze pro operace menšího rozsahu, kde je předem zřejmý jednoznačný mezinárodní soulad (obr. 9).

Obr. 9: Schéma integrovaného způsobu velení a řízení při mnohonárodních operacích

Různorodost struktur velení a řízení při mnohonárodních operacích klade vysoké nároky na činnost velitele. Ten musí mít jednoznačně stanovenou pravomoc velet podřízeným vojskům a mít vymezeny všechny kompetence ve vztahu ke všem orgánům a organizacím. Základní pravidla jsou ve státech NATO tradičně vymezeny dvěma typy velení a řízení - tzv. *operačním velením* (*Operational Command*) a *operačním řízením* (*Operational Control*). Podstatné však je, že každá operace má jedinečný způsob velení a řízení, a tedy i její velitel má jedinečné kompetence, které musí být na politické úrovni vypracovány pro danou operaci.

Velmi závažnou skutečností, typickou zejména pro mnohonárodní operace, jsou zásady chování všech účastníků operace. Jedná se o stanovení pravidel, např. zda a kdy je možno použít zbraň, jak se chovat k místnímu obyvatelstvu, jak nakládat s protivníkem, vztah k místní samosprávě, vztah k nevládním mezinárodním organizacím apod. Tato pravidla jsou stanovována dokumentem nazvaným *Pravidla činnosti* (*Rules of Engagement*). Pravidla činnosti zpravidla navrhuje velitel mnohonárodní operace a schvaluje jeho nadřízený vojenský a politický orgán.

Úspěch přípravy a provedení mnohonárodní operace je závislý i na ujednacení terminologie a operačních postupů používaných v procesu velení a řízení.

Charakter operace a zejména způsob jejího řízení předurčuje i používané metody velení. V AČR tradičně přetrvávají autokratické, centralizované způsoby velení. Na nejnižší úrovni to bude převážně záviset na veliteli, jaký styl si zvolí. Na operační úrovni bude příslušný velitel determinován cíli operace a vazbami na nadřazené stupně, národními a dalšími orgány ovlivňujícími operaci.

Styl a metody řízení budou tedy rozdílné na strategické, operační a na taktické úrovni. V některé operaci, např. v *peacemaking* operaci, bude na taktickém stupni převládat klasický, centralizovaný styl velení, na operačním stupni, kde se jedná s řadou nevojenských orgánů a organizací, bude převládat téměř civilní management, na strategické úrovni se bude jednat o diplomatická jednání. Jiná, např. vojenská operace vyžaduje odlišný přístup.

Logistická podpora

Logistická podpora ovlivňuje cíle a úkoly každé mnohonárodní operace. (Pozn.: z hlediska mnohonárodních operací je součástí logistické podpory i finanční a zdravotnické zabezpečení.) Finanční krytí činnosti národního kontingentu, příspěvek na zabezpečení koaličních společných prvků a pokrytí dalších nezbytných výdajů ve svém souhrnu předurčují charakter operace. Kapacita logistického systému ovlivňuje rozsah a časovou strukturu operace. Jeho odolnost ovlivňuje bojeschopnost vojsk.

Dosavadní zkušenosti z koaličních operací i z mírové činnosti NATO prokázaly nutnost **národní odpovědnosti za zabezpečení vlastních sil a prostředků**. To je základní princip, který se promítá na všech úrovních řízení logistiky, na strategické, operační i taktické úrovni. Princip národní odpovědnosti za logistickou podporu má několik příčin:

- * financování činnosti vlastních vojsk jednotlivými státy; tato zásada může pozbýt platnosti, jsou-li výdaje hrazeny ze společných prostředků Aliance (tyto prostředky však vznikají z příspěvků jednotlivých členů),
- * různorodost výzbroje a výstroje, která vychází z národních tradic,
- * dislokace zdrojů materiálu a služeb, jakož i lidských zdrojů na území jednotlivých států.

Snaha o maximální integraci veškeré činnosti národních kontingentů v rámci společné mnohonárodní operace vedla k různým úrovním integrace logistické podpory vojsk. Tak jako v jiných oblastech, i zde je to závislé na konkrétních podmínkách operace. Ukázalo se účelným společně:

- ▲ řešit strategické přesuny (uvazuje se o zřízení společných strategických dopravních jednotek),
- ▲ zřídit společné koordinační centrum logistiky,
- ▲ používat jednotnou kodifikaci materiálu a smlouvenou terminologii v oblasti logistiky,
- ▲ unifikovat jednotlivé prvky a orgány řízení logistiky,
- ▲ budovat společné zdroje materiálu a služeb,
Zdroje materiálu a služeb můžeme rozlišit na:
 - společné (koaliční),
 - národní,
 - místní (zdroje „hostitelské“ země);

▲ vybudovat společný systém zdravotnického zabezpečení na operační úrovni a další.

Cílem unifikace jednotlivých funkcí logistické podpory je zabezpečit potřebnou úroveň interoperability. Ukazuje se, že toho lze dosáhnout zejména:

- v zásobovacím systému,
- v systému technického zabezpečení,
- v dopravním systému,
- ve výstavbě infrastruktury logistiky,
- ve zdravotnickém zabezpečení,
- v části logistických služeb.

Logistická podpora je citlivou stránkou mezinárodních vztahů. Proto musí být tyto vztahy upraveny řadou mezinárodních smluv a norem, a to jak na bilaterální, tak na multilaterální úrovni.

* * *

Problematika přípravy vedení a zabezpečení operací v rámci koaličního uskupení se stává v současné době velice aktuální. Koaliční pojetí operací má mnoho navzájem propojených aspektů, které je nutno v nejbližším období teoreticky rozpracovat a vyvodit příslušné závěry pro praxi vojsk AČR. K tomu je nutno využít stanovená doporučení a zkušenosti zemí (Aliance), včetně legislativní podpory činnosti Armády České republiky v rámci koaličního uskupení.

Seznam literatury:

- [1] Marshall, T. J., Kessmeier, J. A: Planning and Conducting Large-scale Emergency Operations, Headquarters, U.S. Army Europe, October 1995.
- [2] Supreme Headquarters Allied Powers Europe: Multinational Joint Operations Doctrine, October 1995.
- [3] Kolektiv: Vedení operací v rámci koaličního uskupení - úvodní studie, ÚOS AČR, Praha 1996.